

Drie oproepen om waarnemingen te melden

Boktorren en kiekendieven

WERKZAAMHEDEN AAN BOKTORRENATLAS BEGONNEN

Boktorren behoren door hun formaat en interessante levenswijze tot de populairste kevergroepen. De Nederlandse verspreiding van de soorten is slechts in beperkte mate bekend. Duidelijk is dat in de afgelopen eeuw veel soorten achteruit zijn gegaan en dat een deel van deze soorten in de afgelopen jaren weer toeneemt. Om de informatie over de verspreiding van de soorten beter te documenteren is in 2005 gestart met het maken van een verspreidingsoverzicht van de Nederlandse boktorren. Het invoeren van een deel van

de collecties, het verwerken van literatuurwaarnemingen en het samenvoegen van aangeleverde bestanden wordt uitgevoerd door EIS-Nederland in nauw overleg met Dré Teunissen. Voor dit project worden de zeldzame en schaarse soorten van de landelijke collecties opgenomen en worden waarnemingen verzameld van actieve veldmedewerkers. Er wordt naar gestreefd om het verspreidingsoverzicht in de loop van 2006 te publiceren.

We hopen dat veel mensen aan het overzicht willen bijdragen door het insturen van waarnemingen. Waarnemingen van boktor-

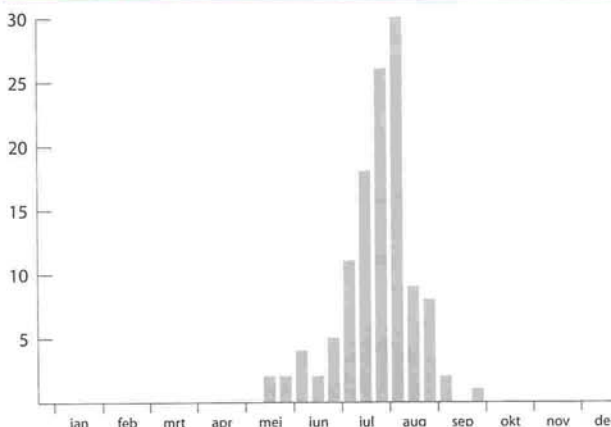
Het kaartje in de linkerkolom geeft een voorbeeld van de informatie die we uiteindelijk willen presenteren. Het betreft de verspreiding van de muskusboktor, één van de bekendere Nederlandse boktorren. Dit kaartje is gebaseerd op waarnemingen uit de collectie Amsterdam, literatuurwaarnemingen en waarnemingen van Dré Teunissen, Gijs Kurstjens, Jan Smit en John Smit. Oude waarnemingen (voor 1950) staan aangegeven als een open vierkantje, de stippen betreffen recentere waarnemingen. De verwachting is dat het aantal waarnemingen nog sterk zal toenemen als ook gegevens uit andere collecties en van andere entomologen verwerkt zijn. De muskusboktor is door zijn formaat (1 tot 3 cm) en zijn metaalgroene achterlijf zeer makkelijk herkenbaar. Het is één van de weinige soorten die vooral in het westen van het land en het rivierengebied wordt gevonden. Deze verspreiding is niet verwonderlijk als je weet dat de larven in wilgen leven. De volwassen exemplaren wor-

Boven: Verspreidingskaartje van de muskusboktor.
Onder: Vliegtijddiagram van de muskusboktor.
BRON: EIS NEDERLAND

De Aziatische boktor *Anoplophora glabripennis* rukt op in Europa. Waarnemingen van dit quarantainedier kunnen worden doorgegeven aan de Plantenziektkundige Dienst. FOTO: BFW WENEN

ren kunnen digitaal of op papier worden opgestuurd naar het onderstaande adres. Per waarneming ontvangen we graag de volgende informatie: soort, vindplaats, coördinaat, datum, waarnemer en eventuele bijzonderheden zoals aanwezigheid bewijsmateriaal, biotoopgegevens etcetera. Bijzondere waarnemingen zullen naderhand gecontroleerd worden. Waarnemingen kunnen het liefst voor 1 januari 2006 opgestuurd worden naar: EIS-Nederland, Postbus 9517, 2300 RA, Leiden, eis@naturalis.nnm.nl.

den vaak op schermbloemen in bosranden gevonden. Opvallend genoeg is de soort in het noorden van Nederland zeer schaars. Het vliegtijddiagram in de linkerkolom laat zien dat de muskusboktor voornamelijk wordt gevonden van juni tot augustus. Het is de bedoeling om aan het einde van het project van alle Nederlandse soorten dergelijke kaarten en grafieken voorzien van korte teksten over ecologie te presenteren.

Vincent Kalkman werkt bij EIS Nederland.

GEZOCHT: AZIATISCHE BOKTORREN

In 2003 en 2004 is op verschillende plekken in Nederland de Aziatische boktor *Anoplophora chinensis* gesignaleerd. Recentelijk heeft deze soort zich al in Frankrijk en Italië gevestigd. In een aantal Europese landen (Frankrijk, Oostenrijk en Duitsland) heeft ook *Anoplophora glabripennis*, een soort die erg lijkt op *Anoplophora chinensis*, zich weten te vestigen. In de Verenigde Staten is er al langer sprake van vestiging van beide soorten. Deze Aziatische boktorren zijn oorspronkelijk afkomstig uit China en Korea waar ze een plaag vormen voor vele loofboomsoorten, waaronder de populier.

Gezien het risico voor de Europese natuur zijn deze organismen door de Europese Unie als quarantaine-organismen aangeduid. De huidige vondsten zijn zeer waarschijnlijk als eitjes of larven meegekomen met geïmporteerde partijen boompjes of in verpakkingshout.

Beide insecten hebben een indrukwekkend uiterlijk: het zijn grote (25 tot 35 mm lang) glimmende, zwarte boktorren met onregelmatige witte vlekken op de dekschilden en zwart-wit gestreepte antennes die langer zijn dan het lichaam zelf. In China komen de adulten tussen mei en oktober uit, en leven ze gemiddeld ongeveer een maand.

De kans op vestiging van deze Aziatische boktorren, *Anoplophora* spp., is reëel. Om meer inzicht te krijgen in het voorkomen van deze boktorren zijn veldwaarnemingen onmisbaar.

Daarom willen wij u vragen als u een van deze boktorren waargenomen hebt, contact op te nemen met de Plantenziektenkundige Dienst via onderstaand adres: Pd.info@minlnv.nl

Tegelijkertijd met deze oproep loopt er een oproep van EIS-nederland, die momenteel bezig zijn met het verzamelen van alle boktorrenwaarnemingen in Nederland voor een verspreidingsoverzicht. Omdat *Anoplophora chinensis* en *A. glabripennis* quarantaine-organismen zijn, is het van belang dat waarnemingen direct aan de PD worden

gemeld.

Meer informatie over de Aziatische boktorren is te vinden op het onderdeel Schadelijke organismen op de website www.minlnv.nl/pd.

Chris Stone werkt op de afdeling Fytosanitaire Risicomanagement van de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen.

OPROEP : BLAUWE KIEKEN MET KLEURRINGEN

Begin jaren negenig broedden er nog meer dan honderd paar blauwe kiekendieven in het Waddengebied. Dat is nu gereduceerd tot ongeveer vijftig. Opmerkelijk daarbij is dat de trends op de verschillende eilanden een ander verloop hebben. Van Schiermonnikoog wordt afname gemeld bij toename van de bruine kiek-

dief. De laatste jaren lijkt het aantal echter te stabiliseren op circa zes tot tien paar. Op Ameland (met ooit 25 paar) valt de enorme afname samen met die van andere muizeneters, velduil en torenvalk. Maar ook hier is de stand al weer een aantal jaar stabiel met rond de vijf paar.

Terschelling, waar de blauwe kiekendief net als op Ameland al vanaf de jaren veertig jaar broedt, laat een voortdurende afname zien die tot dit jaar doorgaat (maximaal 49 paar in 1994; nu tussen 15 en 20 paar). Op Vlieland is de soort inmiddels een niet meer jaarlijkse broedvogel. En op Texel, waar de soort zich pas in 1978 vestigde, is na een lichte afname het aantal sinds 2000 opvallende stabiel (21 territoria). Daar lijkt de situatie dus het meest gunstig.

In 2004 is op Texel, Terschelling en Ameland door SOVON Vogelonderzoek Nederland, in opdracht van onder andere Vogelbescherming Nederland, een onderzoek gestart om uit te vinden wat de bottlenecks zijn in het bestaan van de blauwe kiek op de Waddeneilanden.

Gekeken is naar reproductiesucces en voedselkeuze. Naast een verminderde reproductie, mogelijk als gevolg van veranderingen in prooidieraantallen als konijn en fazant, lijkt er meer aan de hand.

Zo blijkt analyse van ringterugmeldingen van doodgevonden vogels in de broedtijd te wijzen naar verschillen in plaatstrouw tussen de eilanden. Als nestjonge geringde vogels op Terschelling werden in geringe mate van het eiland zelf teruggemeld, terwijl op Texel en Ameland bijna alleen 'lokale' vogels werden teruggevonden.

Om hier meer over te weten te komen is het onderzoek dit jaar uitgebreid met een meerjarig project, waarbij de nestjongen (ca. 80 dit jaar) op alle eilanden worden gekleurdingd.

Wij vragen u hierop te letten. De vogels dragen rechts een ring van het Vogeltrekstation en links de kleurring. Op de kleurring staat een code bestaande uit een letter en een cijfer, van elkaar gescheiden door een korte verticale streep (bar). Meestal komen we blauwe kiekendieven jagend tegen, dus zal het moeilijk zijn de ringen af te lezen. Maar bij het jagen worden de poten vaak gestrekt. Om dan in elk geval de herkomst te kunnen bepalen, hebben we per eiland een andere kleur gebruikt: Texel wit, Vlieland groen (niet gebruikt in 2005), Terschelling geel, Ameland zwart en Schiermonnikoog rood. Daardoor zijn ook niet (compleet) afgelezen ringen toch waardevolle waarnemingen.

Waarnemingen, bestaande uit gegevens als: datum, plaats (lieft met coördinaten), leeftijd, geslacht, activiteit, etc. kunt u sturen naar: per e-mail: Lieuwe.Dijksen@sovon.nl per post: Lieuwe Dijksen, Fonteinsweg 9, 1797 RK - Den Hoorn Texel.

U wordt dan uiteraard door ons geïnformeerd over de herkomst van het dier.

Lieuwe Dijksen, Peter de Boer en Olaf Klaassen.

Alle blauwe kiekendieven die dit jaar op de Waddeneilanden uitvlogen, dragen een kleurring die aangeeft op welk eiland ze zijn geringd. FOTO: JOHAN KROL

